

ŠARIŠSKÉ NOVINY (1928) – HANBA SLOVENSKEJ ŽURNALISTIKY NA PERIFÉRII SLOVENSKA¹

Ján DŽUJKO

Po roku 1918 došlo k rozvoju slovenského novinárstva, čo dokumentoval predovšetkým kvantitatívny nárast počtu po slovensky vydávaných periodík. Nie všetky však boli úspešné a po krátkej existencii zanikli.

Šarišské noviny začali vychádzať 11. februára 1928 v Prešove s podtitulom *Nepolitický týždenník*. Tlačili sa na 4 – 6 stranách v Kníhtlačiarni Kahn-Pannonia, neskôr v Kníhtlačiarni Sv. Mikuláša v Prešove. Cena periodika bola 50 halierov. Predplatné na celý rok činilo 24 Kč. Písané boli v slovenskom jazyku. Hlavným iniciátorom, vydavateľom a majiteľom novín bol Vojtech Marenčin. V týždenníku sa sformovali rubriky: *Aktuálne otázky*, *Besednica*, *Hádanky*, *Chýrnik*, *Myšlienky*, *Na pamätnú dosku dr. Duchoňa*, *Na zloby týždňa*, *Najnovšie zprávy*, *Šport*, *Výňatky*, *Žart a pravda*. Na poslednej strane časopisu sa nachádzal *Prešovský oznamovateľ*, obsahujúci reklamu a inzerciu. Cieľom Šarišských novín bolo prispieť k zlepšeniu hospodárskej a sociálnej situácie obyvateľov Šariša. Zároveň požiadali východoslovenskú inteligenciu, aby ich podporovali svojim odoberaním či posielaním príspevkov na publikovanie.

Stránky periodika boli zaplnené veľmi skromným obsahom. Šarišské noviny sa snažili chrániť práva roľníkov a propagovať politiku a program Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu. Dominantný priestor však venovali Alexandrovi Duchoňovi a jeho týždenníku *Východný Slovák*. Podľa mnohých príspevkov publikovaných v časopise to vyznievalo tak, akoby vznikol len kvôli tomu, aby uverejňoval príspevky namierené proti A. Duchoňovi. Vzájomné rozpory mali odozvu aj na stránkach *Východného Slováka*, jeho redakcia sa však neznížila na takú úroveň, akú mali Šarišské noviny a na ich útoky reagovala len sporadicky a krátko. Šarišské noviny vyčítali A. Duchoňovi predovšetkým to, že patril medzi majetnejších občanov mesta. Mal niekoľko domov, automobil, vlastné periodikum, jeho dcéra študovala v zahraničí a pod. Prekážalo im tiež to, že sa uchádzal o rôzne politické a verejné funkcie v rámci mesta i celého regiónu. Negatívnejšie vyznievali príspevky, v ktorých autori útočili na A. Duchoňa spôsobom, nemajúcim v slovenskej východoslovenskej tlači medzivojnového obdobia obdobu: „*Ked' v jeho rodine zjavila sa choroba, zastavoval šperky v zastavárni. ...Všetko pobral a berie čert, len Duchoň tľstne a bohatne ďalej.*“² Adresovali mu aj niekoľko otázok v rubrikách *Aktuálne otázky* a *Na pamätnú dosku dr. Duchoňa*: „*Či je pravda, že pred pánom Dr. Duchoňom najmilší sú ľudia: Marenčin, Babylonský a Kubičko?, Kto je najväčší skupáň v Prešove?, Kto bohatý, ten je už múdry, pekný, charakterný, šikovný, dobrý?*“³ Prirodzene, na príspevky takéhoto druhu reagovala aj redakcia *Východného Slováka*, ako aj samotný A. Duchoň.

-
- 1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.
 - 2 *Dolu s maskou!* In *Šarišské noviny*, roč. 1, 24. 3. 1928, č. 7, s. 1.
 - 3 *Aktuálne otázky*. In *Šarišské noviny*, roč. 1, 24. 3. 1928, č. 7, s. 3; *Na pamätnú dosku Dr. Duchoňa*. In *Šarišské noviny*, roč. 1, 24. 3. 1928, č. 7, s. 3.

V jednom zo svojich príspevkov napísal: „*Mýlia sa však p. majiteľ a jeho záhadní protektori, keď si myslia, že budem s nimi debatovať a v novinách reagovať na ich sprosté útoky len k vôli reklamy ich plátku: k tomu nech si volia sebarovných kadejakých vypovedaných tajomníkov bez existencie a povolanía. Voči takýmto osobám si človek najde aj iné zadosťučinenie, než pred verejnosťou sa hádať.*“⁴ Popri tom došlo aj k žalobám a súdnym sporom medzi oboma majiteľmi týchto periodík.

Vzájomné konflikty pravdepodobne pramenili z dôvodov, že v danom období boli časopisy jedinými po slovensky písanými politickými týždenníkmi v Prešove, pričom Šarišské noviny, ako novovzniknuté periodikum, si ešte len hľadali svoje miesto. Okrem toho obe periodiká obhajovali politický program inej politickej strany. Šarišské noviny však svojim primitívnejším obsahom a jedinou ústrednou témou, ktorou bol práve A. Duchoň, nedokázali osloviť dlhodobejšie prešovskú verejnosť. Noviny odsúdila aj miestna pobočka Matice slovenskej, a to tým spôsobom, že sa nenachádzali v jej čitárni.

Šarišské noviny boli jedným z mnohých pokusov vydávať slovenské noviny na periférii krajiny. Napriek tomu, že sa stali tlačovým orgánom Republikánskej strany zemedelského a maloroľníckeho ľudu, ich existencia bola krátka. Dôvody boli rôzne. Predovšetkým chýbala podpora samotnej strany, chudobný obsah periodika, nedostatok prispievateľov, v neposlednom rade vzájomný konflikt ich majiteľa a vydavateľa Vojtecha Marenčina s A. Duchoňom, členom Československej národnodemokratickej strany, majiteľom konkurenčného prešovského periodika *Východný Slovák*. Cieľ, ktorý si redakcia stanovila v prvom čísle, sa tak týždenníku nepodarilo naplniť. Z obsahovej stránky sa totiž v enormnej miere zaoberali A. Duchoňom, resp. snažili sa ho v očiach prešovskej verejnosti zdiskreditovať, často formou príspevkov s nízkou úrovňou. Napokon vysokú mienku o tomto týždenníku nemalo ani *Policajné komisárstvo v Prešove*. V apríli 1928 práve na základe sťažnosti A. Duchoňa odporúčalo Župnému úradu v Košiciach zastaviť vydávanie novín, pretože: „*Šarišské noviny sú len haňbou slovenskej žurnalistiky a priečia sa lepšiemu vkusu, každého statočného Šarišana.*“⁵

Použitá literatúra:

Štátny archív v Košiciach, fond Košická župa 1923 – 1928

Šarišské noviny 1928

Východný Slovák 1928

DŽUJKO, Ján. Prehľad po slovensky písaných novín a časopisov vychádzajúcich na východnom Slovensku v rokoch 1919 – 1938. In *Annales historici presovienses*, 2008, č. 8, s. 138 – 154. ISSN 1336-7528.

KIPSOVÁ, Mária a kol. *Bibliografia slovenských inorečových novín a časopisov z rokov 1919 – 1938*. Martin : Matica slovenská, 1968. 1074 s.

4 Dr. DUCHOŇ. Šarišským novinám a ich zákulisným protektorom. In *Východný Slovák*, roč. 7, 1928, č. 12, s. 2.

5 Štátny archív Košice, fond Košická župa 1923 – 1928, č. krab. 247, Dr. Duchoň Alexander, sťažnosť na Šarišské noviny.